

Guia d'Interpretació:

- 1 - Geografia física: l'arena sempre en moviment.
- 2 - Usos i serveis turístics, recreatius i ambientals de les platges
- 3 - Plantes i vegetació.**
- 4 - Animals:
 - Invertebrats: escopinyes i papallones.
 - Vertebrats: rèptils i aus.
- 5 - Què hi ha dins la mar? Posidònia, algues i un poc de peix.
- 6 - Entorn i paisatge.

PLANTES I VEGETACIÓ

Introducció

L'aigua de la mar no és el millor medi de vida de les plantes superiors, una prova d'açò és que són molt més nombroses les plantes aquàtiques d'aigua dolça que no les d'aigua salada. En general, la sal és tòxica per a les plantes i és prou sabut que les pot arribar a matar. És per açò que en els ambients on la sal hi és present, d'una o altra manera, les plantes es disposen segons la seva tolerància a aquest element. Així mateix passa en el litoral, no costa gaire veure que les plantes van canviant segons la distància a la costa. Si a més hi ha un altre element, com el vent, que augmenta els efectes de la sal, tant en la seva distància com en la seva intensitat, llavors les variacions en la vegetació cap al litoral encara són més evidents.

L'arena també és un medi de vida especial per a les plantes. Té avantatges i inconvenients. Entre els primers que les arrels hi poden créixer sense massa dificultat, no hi troben resistència, o sempre està ben orejada. Els inconvenients, que sol tenir molt poc aliment, l'aigua s'escorre molt ràpidament o que la seva mobilitat dificulta l'establiment de les plantes ([vegeu foto posterior el sistema d'arrels de la vegetació dunar](#)).

Com es pot comprendre la combinació de les dues coses és la suma de les dificultats que imposen al creixement dels vegetals superiors. Aquesta és la situació que es produeix a les platges d'arena. No costa gaire apreciar que en aquests indrets la vegetació és peculiar, basta un cop d'ull per veure que en elles i als sistemes dunars que solen tenir associats hi creixen unes plantes diferents a les dels ambients que les envolten. Des d'enfora la platja i l'arenal ja presenten un aspecte diferent.

Només aquesta singularitat dels vegetals ja justifica que aquests indrets tinguin una atenció especial pel que fa a la conservació, però

aquesta encara té més interès per ser uns ambients fràgils i sensibles a les alteracions i amenaces. Algunes de les causes d'aquesta sensibilitat són intrínseques, com ara la poca extensió que solen tenir aquests ambients, i per tant les poblacions de plantes són habitualment reduïdes, o també la inestabilitat de l'arena que dificulta la recolonització en casos de pèrdua important de la massa vegetal. L'increment en els darrers anys de les amenaces causades per l'home a causa de l'augment de la freqüentació i altres interaccions derivades dels canvis en el camp socioeconòmic encara incrementa més aquesta necessitat de preservar i conservar aquests espais.

Com sempre, la conservació eficient a llarg termini passa per un bon coneixement de la biodiversitat i el seu funcionament, però també per fer evidència a la població en general d'aquesta riquesa d'espècies i com cada una contribueix a formar el paisatge que veim quan anam a la platja. I finalment també, com totes s'han de conservar independentment de la seva mida, aspecte, floració, etc.

Amb aquestes premisses i aquests objectius la part de flora i vegetació que trobareu en les fitxes de les platges vol ser un senzill recordatori de les plantes que més fàcilment es poden a cada una o d'aquelles que destaquen per la seva singularitat o interès científic.

Les plantes de les platges

Com en altres ambients marins i com s'ha dit al començament, les plantes de les platges van variant segons la distància al mar i en aquest cas també segons la major o menor estabilitat de l'arena. De fet, l'estudi de la vegetació i com es van succeint les comunitats vegetals que la formen és aquí prou agraït per aquesta disposició que sol ser més o manco regular i amb uns components fàcils de diferenciar dels altres ambients que envolten les platges. Així seguint un ordre de la vorera cap a l'interior podem trobar els següents grups de plantes o comunitats vegetals:

- Comunitat de ravenissa de la mar i espinadella (*Salsola kali-Cakiletum maritimae*)
- Comunitat de cascall marí (*Hypochoerido-Glaucietum flavi*)
- Comunitat de lliri de platja i carc marí
- Comunitat de fenàs de platja (*Cypero-Agropyretum juncei*)
- Comunitat de borro (Medicagini-Ammophiletum arundinaceae)
- Comunitat de sempreviva (*Crucianelletum maritimae*)
- Comunitat de camots (*Ononido-Scrophularietum minoricensis*)

La primera línia és sempre un lloc difícil. Les ones no tenen un límit sempre definit sinó que aquest va variant segons la intensitat de l'onatge, la configuració física de la platja o la presència d'altres factors com les restes de posidònia o altres objectes pugui deixar la mar. Però a la vegada alguns d'aquests factors també són aprofitables per les plantes, ja que constitueixen una bona font d'aliment. Aquest és el cas de les restes de posidònia o els fustams. Amb tot açò les plantes que viuen en aquesta primera, pràcticament allà on moren les ones, són un grup reduït, especialitzat en aquest ambient d'abast impredecible. Aquestes mateixes característiques les obliguen a tenir un creixement ràpid, i generalment també un cicle de vida anual. En realitat són plantes pioneres, que aprofiten la calma estival per fer el seu cicle vital i amb l'arribada dels primers temporals morir i deixar les llavors com a garantia per l'any següent. Precisament per aquesta ubicació a primera línia, on més es posa la gent, i el

creixement estival és la comunitat de plantes que més ha patit per l'augment de freqüentació de les platges. A moltes ha desaparegut per complet o en queden poc testimonis. Les espècies que s'hi poden trobar amb més freqüència són: ravenissa de la mar (*Cakile maritima*), espinadella (*Salsola kali*), *Suaeda spicata* i *Chamaesyce peplis* (vegeu foto adjacent). A vegades també el cascall marí (*Glaucium flavum*) i el cent nusos de la mar (*Polygonum maritimum*), encara que aquestes dues darreres solen cercar arenes un poc més estables.

Just uns pocs metres cap endins, on les onades només hi arriben molt rarament, l'estabilitat ja és prou més evident com per permetre la presència d'espècies més persistents, que viuen més anys. Moltes de les anomenades anteriorment també hi són, però prenen més protagonisme altres dues espècies segurament més conegudes per ser més vistoses i evidents en diferents sentits: el lliri de platja (*Pancratium maritimum*) i el carc marí (*Eryngium maritimum*). La floració ufanosa del primer durant el més d'agost la fa una de les plantes més conegudes de les nostres platges (vegeu foto adjacent). El segon és igualment conegut però per altres raons ben diferents, les seves espines no solen deixar indiferent quan es claven, així i tot les coloracions grises i blavoses que sol agafar quan floreixen també són prou vistoses. Aquestes dues plantes en alguns casos, i especialment la segona, solen dominar i deixen poc espai per a altres espècies, entre aquestes algunes de les anteriors com *Chamaesyce pepelis* o el cascall marí, però també altres de noves com *Pseudorlaya pumila* o la campaneta de la mar (*Calystegia soldanella*), uns vegetals que ens anuncien una altra comunitat que se sol formar a continuació.

En una tercera línia, i a vegades també juntament amb l'anterior, apareix un altre grup de plantes en el que la diversitat d'espècies és ja més important. Com sempre, la transició no es seca, sinó que és gradual, plantes de les comunitats anteriors es van mesclant amb les noves fins que en funció de la distància a la costa i a la configuració física de cada platja es va formant una comunitat diferent. En aquest cas es tracta d'un vegetació en la que comencen a tenir un paper destacat les gramínies. Elles, amb un sistema radicular espès i un creixement fort són les que millor contribueixen a establir l'arena i a que comencin a prendre cos les morfologies dunars. Aquí, en aquesta tercera línia, solen tenir un protagonisme important dues espècies de gramínies, el fenàs de platja (*Elymus farctus*) i el gram de platja (*Sporobolus pungens*). Especialment la primera, pel seu creixement alt i una vegetació més densa, és considerada com un element essencial per a les primeres fases d'estabilització dels sistemes dunars (vegeu foto

adjacent). Justament és la seva presència la que afavoreix que tot un conjunt important d'altres espècies puguin establir-se per formar ja una comunitat vegetal amb una riquesa d'espècies bastant superior a les anteriors: trèvol mascle (*Lotus cytisoides*), *Silene sclerocarpa*, trèvol de platja (*Medicago marina*), *Cerastium semidecandrum*, camamil·la de la mar (*Senecio rodriguezii*), *Cutandia maritima*, bolitx bord (*Antemisa maritima*), campaneta de la mar, *Medicago marina*, *Polycarpon alsinifolium*, pancunia de platja (*Reichardia tingitana*), etc. Com es pot veure, ja es tracta d'una comunitat més diversificada amb la presència d'alguns endemismes com la camamil·la de la mar.

Una altra gramínia, encara de dimensions més importants, es la que s'encarrega de fer pujar encara més les dunes: el borró (*Ammophila arenaria*), d'enfora sembla el càrritx, però tant l'espiga com les fulles la delaten com una cosa diferent (vegeu foto posterior). Constitueix una altra comunitat que comparteix moltes de les espècies anteriors però en la que les plantes perennes hi tenen un paper més important. Així espècies com el violer de platja (*Matthiola sinuata*) eren habituals en aquesta comunitat, però actualment estan en forta regressió per la seva sensibilitat a la freqüentació humana.

L'estabilització de les dunes i la presència en elles, d'una manera cada vegada més important de matèria orgànica, fa que no només canviïn les plantes, sinó també que siguin més les espècies que puguin viure en elles. Aquest fet és molt evident a mesura que la comunitat de borró es va consolidant i es fica cap a l'interior. Aquesta gramínia alta poc a poc va desapareixent i el seu lloc el comencen a ocupar altres plantes en les que l'adaptació a la salinitat i a l'arena ja no és tan evident. Una d'aquestes comunitats és la de sempreviva (*Helichrysum stoechas*) i *Crucianella maritima*, dos petits arbusts que encara mostren mecanismes d'adaptació a l'aridesa de l'arena i a la seva mobilitat. Així el segon tot i la seva mida baixa, fa una soca de dimensions considerables que tolera sense problemes el descalçament. És una comunitat que presenta variacions importants entre el migjorn i la tramuntana de l'illa. En el sud la *Crucianella maritima* (vegeu foto esquerra) té un paper important a les platges de majors dimensions (Son Bou, Sant Tomàs) on conviu amb la sempreviva, en canvi en el nord falta per complet i el seu lloc, a més de la sempreviva, l'ocupen altres espècies com el bolitx bord (*Anthemis maritima*) o anuals com la vinagrella borda (*Rumex bucephalophorus*).

Les diferències entre els arenals del sud i del nord encara són més evidents en una altra comunitat que segueix a continuació i que representa la part més exclusiva de Menorca de la vegetació dunar (vegeu foto posterior). Com l'anterior les formes de creixement més evidents són els petits arbusts, però aquí encara amb més força. La sempreviva també hi és i a ella s'hi afegeixen alguns endemismes interessants: ugons grossos (*Ononis crispa*),

camots (*Scrophularia ramosissima*) (vegeu foto anterior dreta), l'herba de cotó (*Thymelaea velutina*) i en alguns casos també la prou coneguda camamil·la de Menorca (*Santolina magonica*). Només aquestes quatre espècies ja donen una identitat especial a aquesta comunitat, però a més d'elles hi són presents també un llarg nombre d'altres que totes juntes fan d'aquesta comunitat una de les més riques en espècies. Destaquen les gramínies com diferents espècies del gènere *Vulpia* o les lleguminoses amb espècies dels gèneres *Trifolium* o *Medicago*.

A partir d'aquesta comunitat la vegetació passar a ser ja més arborescent. L'arena ja està prou consolidada com per permetre l'establiment d'espècies llenyoses com la sivina (*Juniperus phoenicea*) (vegeu foto posterior), l'aladern (*Phillyrea media*), la mata (*Pistacia lentiscus*), etc., que a la vegada deixaran pas a comunitat no tan lligades als sòls arenosos. Així i tot, per les particulars característiques dels sistemes dunars de Menorca, especialment els del nord a causa de la tramuntana, algunes espècies apareixen cap a l'interior de l'illa quan per alguna raó es reactiva el dinamisme de l'arena.

